

Разказите “Various Miracles”, “Mrs. Turner Cutting the Grass”,
“Accidents”, “Sailors Lost at Sea”, от книгата на **Каръл Шийлдс**
“Various Miracles”

Превод от английски: Лиляна Петрова

Рецензент: Иглика Василева

Разни чудеса

Някои от чудесата, които се случиха през тази година не бяха споменати. Например на трети януари сутринта, седем жени чакали на опашка при разпродажба на бельо в Пало Алто, Калифорния и съвсем случайно всяка от жените носела християнското име Емили.

Например на 16 февруари четирима непознати (трима мъже и една жена) седяли тихо на задната седалка на автобус номер 10 в Синсинати, Охайо и всеки от тях четял екземпляр от „Хората на Смайли“¹.

На 30 март на стругар от мароканско планинско село му се присънило, че лимон паднал от дървото точно в отворената му уста и така той се задушил и умрял. Той отворил очи преизпълнен с радост, че все още е жив и целунал жена си, която хъркала здраво до него. Тя едва се помръднала, като с неохота искала да се събуди от съня, в който лимонено дърво се вкоренило в стомаха ѝ като гъвкаво разпротряло своите нови пъпки нагоре по крайниците ѝ. Зеленината, цветовете и накрая и плодовете преминали стремглаво по всяка нейна вена, докато започнала цяла да трепери в съня си от щастие и опиянение. Съпругът ѝ станал на пръсти, запалил газова лампа, така че да наблюдава лицето ѝ. Сторило му се, че никога преди това не се е вглеждал истински в нея чувствайки, що за невежа е бил спрямо източника, подхранващ живота ѝ. Сега тя спяла и сънувала, а лицето ѝ сияело.

¹ Шпионска новела на Джон льо Каре. Б. пр.

Това, което видял било толкова наситена маска на щастието, че се уплашил за смисъла на собствения си живот.

На единадесети май в град Ексетер, Южна Англия, пет момичета (между 15 и 17 години) тичали по игрището в десет часа сутринта като част от програмата им по физическо възпитание. Те спряли рязко, виждайки, че на широката чакълеста пътека лежи умрял папагал. Той бил тревисто зелен на цвят, с жълто на тила и главата и по-късно учителката им го причислила към вида *Amazona ochrocephala*. Извикали полиция и в последствие станало ясно, че папагалът е избягал през отворения прозорец на неговите собственици – господин и госпожа Рамзай, които твърдели, през сълзи, че са наследили папагала (с името Мигел) преди двадесет и две години. Фактически папагалът бил на двадесет и пет години – един от двойката папагали, продаващ се на открития пазар в Марсилия през 1958 година. Близнакът на Мигел бил продаден на италианска сопрано певица, която го отглеждала в продължение на десет години. После го дала на племенницата си, виолончелистката Франческа, която първо свирела в Холандския Камерен Оркестър, а после в Чикагската Филхармония. На единадесети май Франческа се събудила в дома си в Ривър Форест от кашлянето на своя папагал (наричан Пит или понякога Пиетро). Тя му дала кондензирано мляко заедно с ежедневния микс от овес и фъстъци и се обадила, че днес няма да може да се яви на прослушвания. Кашлицата се влошила. Тя тъкмо набелязала името на един ветеринарен лекар в „Жълти страници“ и се канела да му се обади, когато папагалът паднал и умрял в кафеза си. Секунди по-късно Франческа чула как той отворил човката си и ѝ се дочуло да произнася:

– *Ça ne fait rien.*²

На двадесет и шести август мъж на име Карл Хасбъри от Билингс, щата Монтана се събудил от силен шум.

– Боже мой, обраха ни – извикала жена му Марджъри.

Те наострили слух, но тъй като вече не се чувал никакъв шум, бавно легнали отново. На сутринта те открили, че любимата им акварелна рисунка, изобразяваща безцветен селски пейзаж с дървета, лъкатушещ път и обикновен извит мост, е

---

² Това няма значение. – Б. пр.

паднала от стената в хола. Изглежда картината се ударила в железния радиатор и след това отскочила на сигурно място върху килима в средата на хола. Когато Карл огледал мястото, видял, че куката се е разхлабила. Измазал старателно стената с хоросан, оставил я да изсъхне и след това поставил нова кука. Докато работил, си спомнил, как всъщност се сдобил с тази картина. Натъкнал се на нея в една изоставена къща във френския град Сен Брио, където той и другите от взвода му били настанени по време на войната. Картината му се харесала с нейните прости контури и с умереността на тоновете. Всъщност каменният мост привлякъл вниманието му, тъй като се бил дипломирал като строителен инженер (университет Пърдю, 1939). Когато през 1944 дошла заповедта за опразването на къщата, той прибрал картината в раницата си. Това била скрита прищявка, а тази прикритост следвала да опрости кражбата. По природа никога не е бил крадец, но пък и знаел, че животът основно е форма на импровизация. Другите завръщащи се войници носели въщи немски каски, части от гилзи и различни флагове, но за Карл малката рисунка била единственият му сувенир. А съпругата му Марджъри била единственият човек на Земята, който знаел, че картината е крадена, защото тя и Карл принадлежали на онова поколение, което смятало, че между съпрузите не може да има тайни. Марджъри, както и Карл, имаха силна сантиментална връзка с тази картина макар, че вече не вярваха, тя да е произведение на даровит художник.

В действителност картината била нарисувана от двадесет и две годишният Пиер Рено, живял в същата къща в Сен Брио до 1943 година. Говорело се, че като дете притежавал дарбата да рисува и чертае, но истината била, че по-скоро той можел да имитира много добре. Малката картина с моста била копие на пощенска картичка, която баща му изпратил от Бургундия, където отишъл да се занимава с търговия. Пиер се изпълнил с екстаз и възторг, когато получил картичка от своя баща – в действителност студен и строг човек с малко време за своя син. Прерисуването на картичката в акварел – по-късно Пиер осъзнал това съвсем ясно – била израз на патетична почит и тъга по бащинската любов.

Като пораснал станал съдружник в семейната фирма за кожени изделия, а не художник. В края на лятото пожелал да отиде на юг в търсене на слънчеви лъчи и хубаво вино и така вечерта на двадесет и шести август, заедно с Жан-Луис,

приятеля му от много години насам, се озовали на малък каменен мост недалеч от Турнус.

– Това е! – извикал той превъзбудено, разперил ръце като момче, без да знае със сигурност какво искал да каже с думите „това е“.

Жан-Луис му се усмихнал леко; всички знаели, че Пиер е способен да изпитва силна носталгия.

– Но аз останах с впечатлението, че ти никога не си бил тук преди – учудил се Жан-Луис.

– Да, така е – отвърнал Пиер, – имаш право. Но аз го чувствам ето *тук* – и посочил сърцето си, – че съм бил тук и преди.

Жан-Луис се пошегувал като му казал:

– Може би в някой предишен живот.

Пиер сложил ръка сърцето си и възразил:

– Не, не, не – а после, – е да, може би.

После двамата постояли няколко минути на моста, загледани във водата и потънали в собствените си мисли.

На тридесет и първи октомври Камила ла Порта, родена в Куба писателка, а сега канадска гражданка носела ръкопис на новата си новела при издателя си от Торонто на „Фронт стрийт“. Била нервна, при първия ръкопис получила критика от издателя си, че разчита прекалено много на измамата на съвпадението. Камила отделила месеци наред за преработка на ръкописа, включваща премахнала сбърканите части, които обвързвали един епизод с друг, а след това изключително внимателно, с прецизността на неврохирург, тя създавала нови връзки. Така новелата притежавала сега своя микросхема. Там, където преди имали превес съдбата, шанса или случайността, в последствие били заместени от логика, причинно-следствените връзки и научност.

Докато чакала автобуса през този есенен ден на ъгъла на улици „Колидж“ и „Спадайна“ порива на вятъра изтръгнал от ръцете ѝ ръкописа. За секунди жълтите написани на машина листа се присъединили към танца на вихрушката наред натоварената улична пресечка. Движението се объркало. Автобусът намалил на ъгъла. Пешеходците били изненадващо услужливи – спрели се и започнали да

събират разпилените листи. Те събрали повечето листи от улицата, където била натрупана мократа и пожълтяла шума на куп. Един лист бил залепнал върху предното стъкло на паркиран „Понтиак“, а малко по-нататък, друг се озовал на върха на уличен фенер, трети отлетял до едно такси и носел отпечатъка на рибена кост от гумите му. От всички посоки, свити под порива на вятъра хора, идвали и подавали на Камила разпилени листи.

– Това е просто лудост, да лудост е! – извикала тя срещу фучащия вятър.

Като влязла в кабинета на издателя, той хвърлил поглед на ръкописа и възкликнал:

– Всемогъщи Боже, Камила, не ми казвай, че ти единствена от всички хора си постмодернистична и не вярваш в последователността на страниците.

Камила му разказала за бурния вятър, а след това заедно започнали да подреждат страниците. За изненада на Камила липсвала само една страница, но за нея това била основна страница, ключова страница, страницата, която обяснява всичко останало. Обещала да я възстанови по най-добрия начин.

– Хммм – казал издателят това се случило в късния следобед на същия ден, докато стоели в кабинета и отпивали от чая. – Аз наистина вярвам, че новелата си я бива и без тази липсваща страница, Камила. По-добре е понякога нещата макар и по-странни и без връзка се оставят такива, каквито са.

Липсващата страница била четиридесет и шеста. Тя излетяла покрай ъгъла на „Колидж стрийт“ и влязла през отворения прозорец на магазин за пресни плодове и зеленчуци, тъкмо когато една жена с червено палто си купувала килограм тиквички. Тя се отличавала с изключителна, но не банална, красота, притежавала голям талант – актриса и то безработна от няколко месеца. За да добие повече кураж и добро настроение, тя решила да опече кифли с тиквичка и овесено брашно. Наблюдавала тъкмо сменящите се цифри на кантара, когато жълтият лист хартия долетял през прозореца и паднал точно в краката ѝ.

Тя принадлежала към онзи вид жени, който четял всичко: южноамерикански новели, руски народни приказки, персийска поезия, обявите в метрото, личните

обяви във вестник „Глоуб енд мейл“³, даже указанията и предпазните мерки, описани върху обществените пожарогасители. Книгите и вестниците били нейният начин едновременно да навлезе и да избяга от света. Природата ѝ изисквала да се наведе, да вземе жълтия лист и да се зачете.

Тя прочела: *„Жена облечена в червено палто чакаше в зеленчуковия магазин и да си купи килограм тиквички. Тя се отличаваше с изключителна, но не банална, а и по една случайност бе актриса, която...“*

---

³ Канадски вестник за бизнес и политика. – Б. пр.

Госпожа Търнър подрязва тревата

Ама че интересна гледка е тази госпожа Търнър да подрязва тревата – в горещ юнски следобед! Тя навлича вехти шорти, и завързва връзките на тениската си с гол гръб, слага си обувки с каучукови подметки и накрая покрива червено-сивите си къдрици със старата шапка за голф на Горд. Горд е починал преди десет години – една съботна вечер получил апоплектичен удар, докато навивал часовника над камината. Суха трева се разлиташе около коленете на госпожа Търнър. Семейство Сашер често се питаха, защо ли не събира тревата след косенето. Всеки знае, че оставянето на окосената трева вреди на моравата. Всеки паднал стрък трева хвърля временна сянка, която пречи на растежа и възстановяването. Семейство Сашер, от своя страна, използваха отрязаната трева при направата на тор, с надеждата, че един ден ще имат готова и добра тор като тази на бащата на Сали Сашер, използвана на навите му долу при Емерсън Тауншип.

Нехайството на госпожа Търнър по отношение на подрязването възмущаваше Сали, докато пък съпругът ѝ се притесняваше по-скоро за голямото количество „Килекс“⁴, което слагаше на глухарчетата си. Истина е, че във Уинипег корените на глухарчетата стигаха до центъра на земята, но Рой бе изключително търпелив и упорит при тяхното изскубване, знаеше, как точно да хване грапавите листа с ръка и колко сила да използва. Повечето от тях изскачаха като коркови тапи заедно с дългите си корени. Двамата със Сали те изпробваха нови рецепти с пресни глухарчета, вярвайки, че естествените продукти на природата са създадени с определена цел – само ако можеше тя да бъде разтълкувана.

В началото на лятото госпожа Търнър излизаше всяка сутрин в десет часа с лейка в ръка, пълна с химическия разтвор-убиец, а Рой я наблюдаваше от предната веранда и си представяше, как отровата ще проникне в екосистемата и ще нахлуе бързо като през капиляри до оградената зеленчукова леха, неотдавна засята с фасул и марули. Той се изпълваше с мрачно настроение и възмущение, тъй като неговите

---

⁴ Марка течен хербицид за тревни площи. – Б. пр.

деца – две момиченца на две и четири години – можеше да се докоснат до някаква отрова. Но със Сали не споменаваха нищо на госпожа Търнър за това, че злоупотребява с планетата. Те вярваха, че скоро тя или ще отиде в старчески дом, или може би ще умре и така един ден всичко ще вирее както трябва.

Гимназистките забелязаха следобед на път за къщи госпожа Търнър да подрязва тревата и забавиха крачка като моментално се отвратиха от набръчканите ѝ, обсипани със стрии бедра. На нейните години! Тя не се ли поглежда в огледалото? Всяка една от тях е добре посветена в речника за грижите към кожата и знаеха добре, че това нещо, обвило бедрата на госпожа Търнър бе врагът наречен целулит. Но защо тя не криеше този недостатък, те не можеха да проумеят. Прилоша им, уплашиха се от бъдещето.

Нещата, които госпожа Търнър не знаеше щяха да напълнят новата яма за тор на семейство Сашер, да потопят кораб, да предизвикат приливна вълна, да я тласнат към самоубийство. Напред-назад, напред-назад тя обикаляше с косачката, а тревата се хвърчеше на всички страни като перушина. Ах, само какви неща не знаеше! Тя никога не беше чувала например за местната рок звезда Нийл Янг, макар че той бе посещавал като юноша училището зад ъгъла на нейната къща. На един от чиновите могат да се видят издълбани неговите инициали, а повечето от учителите твърдят, че си го спомнят като тих ученик, със спретнат външен вид и винаги много мил с всички в класа. Господин Спринг пазеше чина с инициалите Н. Я. къщи и със сигурност това бе повод за радост, ако не се отбележи факта, че известният певец не бил силен ученик, тъй като издълбал инициалите си точно преди изпит. От този изпит насам, през втората седмица на юни, момичетата минавайки край предния двор на госпожа Търнър (и потръпнаха при вида на нейния целулит) носеха по връхчетата на пръстите си спиритическия аромат, ухание, парфюм, аурата на Нийл Янг, но госпожа Търнър не обръщаше внимание на този факт, както и момичетата не се интересуваха, че личното име на госпожа Търнър е Гералдин.

Не че някой я наричаше с това име. Там където бе израсла, а именно в *Бойсвейн*, Манитоба⁵, тя бе известна – един Господ знаеше защо – с името Гърли

---

⁵ Една от десетте провинции в Канада. – Б, пр.

Фъргюс, най-малката от трите сестри Фъргюс и тази, която се забърка в сериозна каша. Сестра ѝ Ем посещаваше обикновено училище, а сестра ѝ Мюриъл замина за Брандън на работа при семейство Ийтън, но Гърли бе хваната една вечер – на деветнадесет години– в хотелска стая в Бойсвейн с местен омъжен фермер на име Гъс МакГрегър. Баща ѝ бе дочул мълвата, къде може да е тя и отишал, заблъскал по врата и започнал да крещи и ридае:

– Гърли, Гърли, какво ми причини, момичето ми?

Откакто Гърли напусна училище на шестнадесет, тя работеше в мандра в Бойсвейн и бе спестила малко пари. Така седмица след унижението ѝ в хотела, написа прощално писмо на родителите си, измъкна се в полунощ от къщи и хвана автобуса за Уинипег. Оттам се качи на друг автобус към Миенеаполис, после към Чикаго и накрая към Ню Йорк. Имаше чувството, че пътуването е безкрайно и непоносимо и по пътя през Индиана, Охайо и Пенсилвания, тя видя стотици и стотици градове, чийто не павирани улички и малки блещукащи къщи, я изпълниха със страх, със странна заговорническа и обвинителна сила, която я дърпаше назад към Бойсвейн. Сантименталният, но и неотстъпчив глас на баща ѝ кълтеше и кълтеше в ушите ѝ, докато дървеният автобус тракаше на изток. Беше лятото на 1930 година.

Ню Йорк беше възхитителен, мръсен, опасен и пълен с изненади. Тя копнееше да види малко почва и вярваше, че ще я открие под дебелия паваж. От друга страна фабриките със своите плоски кафяви покриви и малки прозорчета, отправени към небето, изпомпваха своя облак щастие, както и прашните дървета, която тя откри покрай дългите булеварди. Всеки минувач изглеждаше отнесен, разхождайки се напред-назад, изпълващ улиците, а от всеки ъгъл долиташе шум и светлина. Тя се ощипа, за да повярва, че това беше същата светлина, която проникваше в стаите на къщата ѝ в Бойсвейн, избелвайки пердетата на майка ѝ, но пък и поддържайки папрата ѝ. Тя пращаше картички на Ем и Мюриел, в които пишеше:

–Не се безпокойте за мен. Аз работя в театъра.

Беше истина. Преди единадесет и половина месеца тя започна работа като уредник в „Lamar Movie Palace“ в Бруклин. Те обичаше наперената си кестенява

униформа, начина, по който пасваше на раменете ѝ, начинът, по който ивиците на набръчкания златен ширит очертаваха фигурата ѝ. С малко фенерче в ръка ѝ се удаваше да облее дрезгавата тъма на таетъра и лилавия килим между редовете в потоци светлина. Гласовете от екрана говореха неспирно. След известно време усети, че кънтящите им обяснения в любов и нежните им отговори ѝ принадлежаха.

Още първия месец в Ню Йорк тя се запозна с мъж, на име Кики и заживя с него. Кожата му беше черна като абанос. *Черен като абанос* – това сравнение вървеше като допълнение към името му, когато тя искаше да извика спомените си, макар че беше повече от несигурна какво точно представляваше абаносът. Може би това беше вид камък, си мислеше тя, може би някакъв кръгъл и лъскав, който се добиваше само в дълбоките мини.

Кики беше добър по душа, макар че не му харесваше бирата, която пиеше, както и да седи с нея по цял ден вкъщи, откакто преди няколко месеца спря да работи, заради бебето. Бебето бе това, което го стряскаше или по-скоро плачът му. След като остави петдесет долара на масата, той се измъкна от вкъщи през един юлски ден, докато Гърли пазаруваше и се върна в Трой, Ню Йорк, където го повишиха.

Първите мисли, които я споходиха бяха да вземе бебето, да се качи на автобуса и да го намери, но парите бяха недостатъчно, а и мисълта за ревящото бебе в горещия автобус, я накара да се почувства изморена. Тя се безпокоеше за наема и за мъката в червените бебешки очички – беше момче, по-скоро прекрасно оформено, с очарователни гладки крачета и ръчички. В една убийствено гореща нощ, нощ, в която влагата бе просто непоносима, тя уви бебето в чисто парче чаршаф и го занесе до „Бруклин Хейтс“, при големите и солидни къщи, заобиколени с трева. На ъгъла се намираше една къща, която ѝ допадна особено, защото отпред имаше широка веранда (като тази в Бойсвейн) с извит парапет, а накрая се виждаше изплетена от ракета бебешка количка. На това място тя остави бебето си и хвърли последен поглед върху спящото му личице – кръгло и спокойно като месечината. Върна се обратно вкъщи, използва времето си и скръсти крака.

Ако знаеше значението на думата *foundling*⁶ – но тя не го знаеше – тя щеше да е обвързана с тази ритмична дума завинаги и светът тази нощ щеше да изглежда толкова ефирен и просторен.

Повечето от тези тайни тя държеше заключени в обсипаните ѝ с петна бедра и в напластената розовина на месото около гениталиите ѝ. Нямаше никаква представа, какво се е случило с Кики, дали е отишъл до Аляска, както мечтаеше, или бе паднал по каменните стълби във фабриката за производство на сребърни изделия в Трой, Ню Йорк и починал в следствие на тежки наранявания още преди да навърши тридесет години. Не знаеше и какво се е случило със сина ѝ – дали го е ухапала съседската бясна котка или бе открит сутринта и осиновен от голямото, любящо семейство, обитаващо къщата. Гърли си налагаше да не мисли за тези неща, които така или иначе не можеше да предвиди. Тя смяташе, че бе сторила най-доброто при тези обстоятелства.

След една година събра достатъчно пари, за да вземе влака до Бойсейейн. Тя взе със себе си всичко, което имаше, както и подаръци за Ем и Мюриел, кутии с чорапи, сок от ябълкови цветове, грамофонни плочи. За майка си беше взела везана престилка, а за баща си – лула от особен чвор.

– Гърли, скъпата ми Гърли – възкликна баща ѝ, целувайки я на спирката в Бойсейейн. – Не ни зарязвай никога повече – каза той с тон, който стресна Гърли и тя реши да си тръгне, колкото се може по-скоро.

Но втория път тя не отиде толкова далече. Заедно с Гордън Търнър – през целия си живот човек с вързан език, въпреки, че успя да ѝ направи удачно предложение – се установиха в Уинипег, първо в Сент Бонифаций, където наемите бяха ниски, после в Форт Руж, а накрая в малката къща на Ривър Хейтс, на ъгъла с училището. Това бе съпругът ѝ Горд, който засади тревата, която госпожа Търнър косеше през лятото. Това бе Горд, който подрязваше и оформяше живия плет и Горд, който издълба сърчица върху дървените капаци. Той обичаше всеки сантиметър от своята къща – широките дървени стълби, дъбовата врата с прикрепеното стъкло, радиаторите и первазите и прекрасните рамки на прозорците. Той обичаше и всеки сантиметър от своята съпруга, каза на Гърли един единствен

---

⁶ Подхвърлено дете. – Б. пр.

път, че много добре знае за миналото ѝ (визираше случката с Гус МакГрегър и хотела в Босевейн) и така той смяташе, че тази страница вече е затворена. Един ден се прибра с малка в кутийка в джоба си, оказа се, че вътре има диамантен пръстен – нежен и блестящ. Един път изненада Гърли с пикник чак до Стийп рок , а после в гората ѝ съблече дрехите и бельото и нацелува всяка част от тялото ѝ.

След като почина, Гърли започна да пътува. Тя далеч не беше богата, както обичаше да казва, но със спестяване успяваше да си организира по едно всяка пролет.

Никога не бе познала такова спокойствие. Заедно с Ем и Мирюел отидоха до Дисниленд или още познато като Дисниуорлд. Ходиха до Европа на седемнадесет дневна обиколка през седем страни. Трите посетиха юга и видяха предвоенните къщи в Джорджия, Алабама и Мисисипи, след като прекараха седмица в Ню Орлиънс. Една година заминаха за Мексико и направиха снимки на останките от Маите и на странните загадъчни богове, издялани от квадратни камъни. А преди три години, предприеха нещо, което се бяха заклели, че няма да сторят, а именно пътуване със самолет до Япония.

Цялостната програма на екскурзията започна в Токио, където на първата вечер там госпожа Търнер изяде хризантема, пържена в горещо олио. Тя видя град, където всички се препитаваха, изработвайки кукли, а в друг град с грънчарски изделия. Всички участници в екскурзията държаха зелени флагчета, така че екскурзоводът да ги държи под око, качиха се на малък автобус, втурнаха се към Осака, където посетиха фабрика за електроника и после отидоха да ядат сурова риба в един ресторант.

Те разгледаха толкова много храмове и гробница, че госпожа Търнър не можеше да им хване дирята. Веднъж останаха да преношуват в японски хотел, където госпожа Търнер, Ем и Мюриел легнаха на рогозки върху дюшето и на малки възглавници пълни с шумоляща пшеница, а на сутринта се събудиха, смеещи се с болки в гърба и пронизващи болки в краката.

Това беше същият ден, в който посетиха Златният павилион⁷ в Които. Тази част от легендарния храм бе изработена от дърво, а покрива му можеше да се сравни с разперени крила и бе обсипани с извити златни люспи. Всеки в групата снимаше – Ем изщрака цяла лента – и купи при това пощенски картички, всички снимаха с изключение на един член този, който всички мислеха за професор.

Професорът не носеше камера, но пишеше бележки, понякога доста продължително в малко джобно тефтерче. Той бе плешив, със стегнато тяло, с бермуди, сандали и черни найлонови чорапи. Този, който се позаинтересуваше, разбираше, че наистина е професор, преподавател по английска поезия в малък колеж в Масачузет. Той бе наистина поет, като докато пътуваше из Япония, бе издал две малки книжки, обвързани с провала на брака му. Поемите, макар и тъжни, не намериха голям отзвук.

Мислейки за тази дреболия, той се натъжаваше, вглеждаше се в подобното на орех нещо и това бе артистичната му репутация. В личния му живот цареше безпорядък; имаше прекалено много професионални желания; политическата ситуация в Америка го бе лишила от енергията му – това бяха мислите, които пулсираха в черепа му, докато пишеше и пишеше, като мъж, обзет от треска, на задната седалка на екскурзоводския автобус.

Тук в тази претъпкана и обърквана страна той откри непринуденост и ред и нещо възвишено, което възприемаше като истинско. Той го виждаше като цвете, нещо като лилия, само, че по-малко и по-жилаво, което се намираще неразтворено в ръката му и отприщваше писателското му перо. Той пишеше и пишеше, разтърсен от катарзис, но успокоен от прилива на нова сила.

Напълно очаквано след това преживяване излезе малка книга с поеми, подвързана с твърди кори. Публикува я добре познато бостънско издателство, скоро след завръщането му и веднага това му донесе покани за литературни четения в САЩ.

---

⁷ Кинкаку-дзи или още известен като Златният павилион е един от най-известните храмове в Япония. Разположен е в Които, в подножието на хълма Кинугасаи и е част от храма Рокуонджи. Златният павилион е построен през 1397 г. да служи за вила за отдих на третия шогун Ашикага Йошимитцу от епохата Муромачи (14 – 16 век). Целият павилион освен мазето е покрит с чисто злато. Още по-ценен го правят реликвите на Буда, съхранявани в него. – Б. пр.

Професорът представяше поемите си най-вече в университетите и коледжите, където книгата му бе вписана в програмата на курса по „Съвременна поезия“ . Четеше в клубове на факултета, студентски центрове, класни стаи, гимназии и аудитории и междуременно някой се обаждаше отзад:

– Прочетете ни „Един ден в Златния павилион“!

Професорът би предпочел по-скоро да прочете за медитацията Фуджи или поемата за Вътрешното море , но той обичаше да угажда на публиката си, а и усещаше, че „Един ден в Златния павилион“ е светъл лъч, нещо като „всеобщ любимец“. Хората (допускайки, че те са студенти) се смееха силно, когато я чуеха; той четеше добре, при това с *влажен*, благ аматьорски и актьорски глас, напомняйки си да прави чести паузи, да вдига очи и да повдига иронично вежда.

Тематиката на поемата не беше само за Златният павилион, а разказваше за три туристки от средния юг, които докато разглеждали храма, щракали като луди снимки и говорели неспирно и високо с равни и дълбоки гласове за кройки, разстройство, болки в краката, бучки в гърдите, цената на синтетичен дъждобран и за предишното си пътуване до Мексико. Тези трите се чудели на всичкото отгоре, кой ще получи вкъщи в Манитоба картичка, какво ли не биха дали за хубава чаша чай, има ли лесен начин за премахване на петната по кафе машината и къде ще отидат другата година – в Хавай, може би? Те бяха три фурии, три вещици, които с вулгарността и безвкусицата си, формираха поразяваща противоположност на душевното състояние на професора. Те бяха груби, ядосани и почти луди.

Една от сестрите – по-скоро приличаща на мопс, отколкото на жена, с розов комплект, червени нокти на краката, кълки като грейпфрути, прекалено лъскави сувенири, ярка сламена мексиканска чанта, съдържаща дъвка „Дентин“, аспирин, освежител за уста, слънчеви очила, захарчета и снимки на починалия ѝ съпруг, застанал пред тумбеста и грозна къща в Уинипег, постоянно привличаше неговото презрение. Това загрозяване, което тя разливаше навсякъде пред Златният павилион в Киото, доказваше – и тук тонът на професора ставаше сериозен – доказваше, че до тази грандиозна красота може да се докосне кое да е човешко същество с неговите очи, уши, устни и все пак тя да остане незабелязана.

Винаги, когато идва краят на „Един ден в Златния павилион“, цари мълчание в първата секунда, а после смях и аплодисменти. Студентите се обръщат и се споглеждат с колегите си. Те самите са срещали много неописуеми туристи. Например старата леля Мериголд или леля Флоси. Още натруфената госпожа Шанон с ружа и бижутата ѝ. Те познаваха – макар и млади – огромната пропаст между вкус и баналност. Или може би това е прекалено грубо, може би разликата се крие в това, кой познава света и кой не.

Действително госпожа Търнър не си спомняше много от пътуванията. Тя никога не помнеше истории и дати; например никога не се научи да прави разлика между будистки храм и шинтска гробница. Тя се качваше в автобуса за екскурзията и вървеше и вървеше, и всъщност това беше всичко. Дори не знаеше дали върви на север или юг, на изток или запад. Какво значение имаше? Тя си прекарваше чудесно. И винаги ама винаги бе убедена в еднаквостта на света. Никога не беше чувала думата *commonality*⁸, но независимо от това бе тясно обвързана с нейното значение. В Япония се чувстваше толкова щастлива да види морков и маруля по поляните, колкото и години по рано, разливащата се светлина по улиците на Ню Йорк. Където и да отидеше, виждаше ядящи и спящи хора и такива, които работеха, извършваха нещо с ръцете си и стимулираха неща да растат. Имаше още котки и кучета, огради, колела и телефонни стълбове и неща за купуване, за да се грижиш за тях. Невероятно е, размишляваше тя, че може да разбере толкова неща в света, а те долитаха до нея толкова лесно като музиката от радиото.

Сестрите ѝ отдавна бяха забравили за нейните лудешки дни. Сега трите обичаха да седят в екскурзионни автобуси и да боботят за стари приятели и членове на семейството, за строгия им баща и за майка им, която никога не се застъпи за тях пред него. Мюриел продължаваше да говори за децата си (син в Калифорния и дъщеря в Торонто), като успоредно с това добавяше кратки истории за внуците си.

Ем се пенсионира и приключи учителската си дейност и е доброволец в местния Исторически музей в Босевейн, на когото дари много фамилни реликви: старата издълбана лула на баща си, булчинския воал на майка си и в един отделен

---

⁸ Сходство, прилика. – Б. пр.

случай, бяла памучна одежда с етикет „долните гащи на Гърли Фъргиус, ръчна изработка, украсени с дантела, около 1918 година“, за да я види целият свят. Ако госпожа Търнър знаеше думата ирония, това нямаше да ѝ се хареса. Но тъй като не знаеше тази дума, на нея ѝ се хареса.

Професорът от Масачузет спечели важна интернационална награда за книгата си с поеми; на много чуждестранни издатели бяха отстъпени права за превод; а наскоро снимката му се появи в „Ню Йорк Таймс“, придружена с дълъг цитат от „Един ден в Златния павилион“. Колко предвидливи са били, че госпожа Търнър не чете „Ню Йорк Таймс“ и не се интересува от поезия., иначе тя щеше да е много наскърбена, ако знаеше, как я възприема света, но и без това тя не знаеше още много неща.

През лятото, когато подрязваше тревата напред-назад, напред-назад, махаше на всеки минувач. Махаше на момичетата от гимназията, които плахо отвърщаха на жеста ѝ. Крещеше „здрасти“ на Сали и Рой Сашер и ги питаше, как върви градината. Не знаеше, че повечето искат да ѝ напакостят. Единственото, което правеше бе да живее живота си. Зелената трева се разпръскваше във въздуха, а жизнерадостен рояк се стрелна над главата ѝ. Ах каква интересна гледка е, когато Госпожа Търнър подрязва тревата и как тя свети като украшение.

Злополуки

Вкъщи моята съпруга е много скромна. Тя се облича сутрин с неவிждана бързина. Първо сияе с кърпата увита около стегнатата ѝ плът, след това, *voilà*, вече е облякла тесния си костюм, мърмори нещо на себе си и тършува в чантата за билети за метрото. Никога не закусва вкъщи.

Но в момента, който достигнем френското крайбрежие – отсядаме във ваканционния апартамент на зет ми – ето я на, тя застава на балкона и насочва голите си гърди към слънцето. И вече е закусила, а за мен има три чаши кафе и кроасан с масло.

Гърдите ѝ изглеждат по-млади от останалата част на тялото ѝ. Когато я видя, как ги маже с олио и пече на жаркото слънце, аз си спомням за картината на Зубаран в Музея на Монпелие, която изобразява младата, и по-скоро глуповата жена, света Агата, която носи чаровно поднос с двете ѝ сервиращи гърди – наредени, обикновени и кървави като вкусен сладкиш.

Една сутрин се случи нещо много странно със съпругата ми. Тя седеше на балкона и работеше върху новия си превод на ранните стихотворения на Валери, а пред нея бе поставила чаша кафе. Трябва да поясня, че апартаментът бе снабден с чинии, прибори и неща за готвене, а и въпросната чаша беше направена от обикновено цветно стъкло и можеше да се купи от всеки евтин магазин във Франция. Изведнъж и после, както тя ми обясни се чуло пукане, а след това чашата се строшила на 1000 парчета в чинийката си.

Тя просто бе експлодирала. Жена ми първо се замисли, дали не е била улучена с въздушна пушка. Срещу нас строяха друга жилищна сграда и може би по някое време работниците са я забелязали на покрива. Но се подразбира, че е нужен изключителен стрелец, за да уцели чаша от такова разстояние. А и докато събираше парчетата стъкло, нещо което извършваше с изключително старание, тя не намери никакви сачми.

Инцидентът я обезкуражи. Тя облече блузата си, излизайки по-късно през деня на балкона, но аз забелязах, че държеше чашата с кафе по средата на масата, за да осуети повторна експлозия.

Макар и да не бях учен, знаех, че понякога този вид стъкло може да се счупи неочаквано. Смята се, че се дължи на определена комбинация от топлина, светлина и налягане. Някога това се случва с предните стъкла на колите, макар че е изключително рядко и още неизяснено.

Разказах всичко това на жена си.

– Не мога да разбера как се случи? – каза тя.

Аз отново ѝ разказах, моята версия – доста неясно формулирана и лишена от прецизност. Стремях се да я успокоя. Наведох се и я прегърнах и така се случи и моята злополука. Тя извърна глава към мен, така че опакото на обичата ѝ ми одра кожата на лицето.

Дължината на драскотината бе учудваща. Почти 10 сантиметра и бе доста по-дълбока от обикновена драскотина, макар и да се стичаше малко кръв, почти неохотно. И двамата разбрахме, че трябва да ме зашият.

Докторът в болницата на Монпелие говореше почти перфектен английски, макар и особено безизразно почти като щракането на остарелите сметачни машини.

– Ще е нужна упойка. – каза ми той. – Препоръчвам Ви да останете за през нощта в болницата.

Жена ми плачеше. Тя изстена:

– Само ако не си бях извърнала главата в този момент.

Докторът ни обясни, че болницата била пълна и трябва да делея стая с друг. Винаги, обясняваше той, жестикулирайки бързо, ама винаги, има по време на отпуските много инциденти. Съставен е специален правителствен комитет, за да разгледа феномена *accidents de la vacances*⁹, като някой предложил като най-лесно решение, просто да се премахнат отпуските и ваканциите.

Аз говоря перфектен френски, тъй като израснах в Монреал и все пак имам трудности, когато трябва да преценя тона на определени хора. Не мога да разбера,

---

⁹ Инцидентите през отпуската. – Б. пр.

когато някой, например доктора , говори иронично или откровено, често това за мен е сериозна пречка.

Още под упойка ме настаниха в стая, окупирана от млад мъж, претърпял катастрофа с мотор. Двата му крака бяха счупени, имаше един разтрошен прешлен и бе целият в гипс. Само лицето му се виждаше – млад мъж със затворени очи и гладка кожа. Опипах лицето си с ръка, което бе още сковано, докато се преобличах и в първия момент се замислих, дали ще остане белег.

Жена ми дойде и седна за малко до леглото. Вече не плачеше. Всъщност бе ходила да пазарува и носеше нова светло-жълта жилетка с цветя около врата, много свежа и пролетна. Трогнах се, че бе махнала обиците си. На възглавничките ѝ нямаше нищо, освен едва забележима точица от дупките ѝ, пробити на четиринадесет от майка ѝ.

Малко говореха за това, но тя беше купила брой на „Хералд Трибюн“, нещо което друг път не правеше. Тя презираше „Хералд Трибюн“, малкия му обем и старомодната корица. Но бе уверена, че когато човек се намира в друга страна, той трябва да се постарее да говори и чете на съответния език. Последният път, когато си купи „Хералд Трибюн“ бе през 1968, седмицата, в която избираха Трудо¹⁰.

Младият мъж със счупените крака стенеше в съня си.

- Надявам се, че това няма да продължи през цялата нощ. – каза тя. – Така няма да мигнеш.
- Не се тревожи за мене. – отвърнах ѝ – Утре ще съм добре.
- Смяташ ли, че трябва да планираме екскурзия до Ег-Морт? – попита ме тя, като спомена името на мястото, което посещавахме почти всяка година.

Ег-Морт, както откриха повечето хора е средновековно пристанище с дванадесет-вековна стена в почти превъзходно състояние. Превърна се в навик да ходим всяка година там и да се разхождаме пъргаво покрай стената, на разстояние от 2 километра. След това ние предприемаме обиколка до Кулата на Констанс с един много стар ексцентричен екскурзовод, а накрая приключваме следобеда с чаша бяло вино на градския площад.

---

¹⁰ Пиер Трудо е петнадесетия министър-председател на Канада. Управлява два мандата : от 20.04.1968 до 4.06.1979, от 3.03.1980 до до 30.06.1984. – Б. пр.

- Няма да го усетим като почивка, ако не направим ежегодната си екскурзия до Ег-Морт. – настоя жена ми с доста бодър и висок глас, типа глас, който често се използва от посетители на болен.

Мъжът със счупените крака започна да стене още по-силно и след минута да ридае. Жена ми отиде при него и го попита, дали има нужда от нещо. Очите му бяха затворени и тя се наведе и му каза нещо на ухо.

- Мъртъв ли съм? – попита той на английски. – Случайно да спомена, че съм мъртъв?
- Разбира се, че не си. – отвърна му жена ми и му се усмихна, поглеждайки над рамото ми. – Просто излезе от упойка, но не си и мъртъв.
- Но ти каза, че съм. – възпротиви се той с ясен британски акцент. – Каза го на френски.

Тогава тя се досети.

- Ах не, ние говорим за Ег Морт. Това е име на град, недалеч от тук.

Трябваше му време, за да го осмисли.

- Означава *мъртви води*. – обясни жена ми. – Все пак далеч е от мъртъв.

Това изглежда го задоволи и той заспа отново.

- Добре – предложи жена ми –, Май няма да е зле да тръгвам. Сигурно и ти ще искаш да поспиш.
- Да – кимнах ѝ –, заради тази проклета упойка умирам за сън.
- Да ти оставя ли „Хералд Трибюн“ – попита ме тя –, или сега си уморен, за да четеш тази вечер?
- Вземи го – отговорих ѝ аз–, освен ако няма новини от Канада.

Това е другата причина, поради която не харесваме „Хералд Трибюн“.

Почти никога няма новини от Канада, ако има те са сбити и изтикани на задните страници.

Тя се настани отново долу в посетителския стол и се заметна с жилетката си. През последните години остаря, а аз се натъжавах, че съм безпомощен да ѝ помогна в борбата срещу бръчките около устата ѝ и срещу вехненето на кожата по горната част на ръцете ѝ. Тя прелистваше страница по страница и прехвърляше заглавията с бързо професионално око.

- Хммм– каза тя на себе си с презрителен тон.
- Няма нищо, или? – попитах.
- Е, има тук нещо – тя отгърна обратно страницата и започна да чете. – Жил Вилньов¹¹ е мъртъв.
- Кой?
- Жил Вилньов, пилота от Формула 1.
- Ах този?

– Нека погледна. Пише, че канадския пилот се врязъл по време на квалификация и т.н. Винаги смятал, че състезателното каране е опасно и т.н. и преди година заявил, че предпочита да умре на пистата. – Той спря. – Искаш ли да слушаш всичко това?

- Не, стига толкова.

Приех новината за Жил Вилньов спокойно, но надявам се, не и коравосърдечно. Никога не съм одобрявал видовете спорт, в които има насилие, а и изглежда, че хората са достатъчно луди, за да се качват на боксовия ринг или в състезателна кола и сами да си търсят смъртта.

– Тъжно е, че е загинал толкова млад. – кеза жена ми, сякаш, за да изпълни тишината.

Малдият мъж в съседното легло започна да дърдори и кашля и майка ми се доближи до него, за да му помогне.

- Не бива да ридаете – успокой го тя.

Започна да тършува из чантата си за чиста кърпичка:

- Ето ще Ви избърша сълзите.

- Не искам да умра.

Той започна да плаче още по-силно и си помисли, че и двамата можем да разхлабим гипса, който го притискаше.

Жена ми, която забравих да спомена, че е изключително красива жена постави ръка на челото му, за да го утеши.

- Но само краката ти са счупени. Ти просто спеше и се обърка. Откъде си?

---

¹¹ Жил Вилньов е бивш пилот от Формула 1, роден на 18 януари 1950 г. в Сен-Жан-Сюр-Ришельо, Шамбли — Квебек, Канада. На 8. 05. 1982. умира при тежка катастрофа след като Ферарито му се врязва в друг болид. – Б. пр.

Той измънка нещо.

– Какво каза?

– От Шефилд. В Англия.

– Може би мога да се обадя на някого. Дали докторите оведомиха твоите хора?

Беше странно, че използва израза *твоите хора*. Не си спомням друг път да е употребявала тази странна фраза.

– Всичко е наред. – каза той.

Той спря да плаче, но жена ми държеше все още ръката си на челото му от време на време, докато той заспа.

Трябва и аз да съм заспал, защото, когато се събудих нея я нямаше. Освен това вече бе сутрин и една медицинска сестра отваряше прозореца и цвърчеше нещо на френски. Леглото до мен бе празно, а тя започна да събира чаршафите.

– Къде е той? – попитах я аз с моя стар книжовен френски от ученическите години. – Къде е другаря ми със счупените крака?

– *Il est mort*¹² – изчурулика тя.

– Но това е невъзможно. Само краката му бяха счупени.

– Не, гръбначният стълб беше увреден. А освен това имаше и множество вътрешни наранявания.

Минута по-късно влезе доктора, за да хвърли поглед под превръзката.

– Сигурно ще остане белег. – каза той. – За една жена това би било ужасно, разбира се. Но за един мъж...

Той се усмихна и се показа розова дъвка от устата му:

– За един мъж не е чак толкова фатално.

– Казаха ми, че той е починал. – добавих кимайки към опразненото легло.

– О, да. Множество наранявания, безнадежден случай от момента, в който го приехме вчера.

– Просто един млад мъж. – казах аз.

Той притисна обратно марлята към драскотината.

---

¹² Мъртъв е. – Б.пр.

- *Les accident de la vacances*¹³. Всяка година едно и също. Какво може да се направи. Трябва да си стоят вкъщи, в градината, необезпокоявани от никого. – каза си той на ум.

Когато жена ми дойде след около половин час, аз вече ще съм намислил какво да ѝ кажа. Знам, че първото нещо, което ще ме попита е, как е момчето от Шефилд. Тя ще ме попита още преди да се е поинтересувала, дали съм спал добре и дали ме мъчи болката. Ще подбере думите си старателно.

За щастие това е моят занаят – да боравя с точните думи. Моя е професията, която е почти уникална; поне до сега не знам друг, който да върши такава работа на пълен работен ден.

Аз съм човек, който резюмира текстове. Когато кажа това на парти например, по лицата на хората се изписва учудване и винаги трябва да разяснявам. Това, което правя е да чета написани неща от другите и да ги резюмирам. Например често съм наеман от книжни клубове, за да съкратя и резюмирам издадените книги. Също така резюмирам материали, които ще бъдат излъчени по радиото.

Това е специална професия и аз съм първият с такава, но например върши работа при инциденти и изглежда, че аз съм подходящият за нея. Резюмирането изисква вид противоположна креативност. Нужно е набито око за изменящи се гледни точки и разтърсваща чувствителност за крехките, дори невидими брънки, свързани една с друга. Добре платен съм, но понякога си мисля, че степента на изтънченост не може да бъде оценена. Доста пъти е нужно да се намеся в истината на някоя определена част и в името на яснотата и баланса, да приложа незначителен и незабележим изцяло мой акт на креативност. Не възприемам това като непочтеност и смятам, че никога не съм се намесвал в цялостта на работата.

Жена ми ще дойде скоро. Ще я видя през прозореца на болничната стая като идва. Тя се приближава с момчешко тропане на краката, сякаш завладява паважа с всяка стъпка. Тази сутрин ще е облечена с морско синьото си яке; хладно е, но може би по-късно през деня ще се затопли. Възможно е отдолу да е облечена с новата си жълта жилетка, но няма да мога да видя от тук, дали носи обеци.

---

¹³ Злополуките през отпуската. – Б. пр.

Предполагам, че няма. В ръката си ще държи платнена чанта и мога да се досетя, че ще съдържа всичко за пикника, който ще направим до Ег-Морт.

– И как е той? – ще ме запита след няколко минути, отброявани от сега. – Как е горкият ти приятел със счупените крака.

– Преместиха го на друго място. – Ще кажа това с леко свиване на раменете и след това преди да има време за отговор ще ѝ предложи – Дай да ти подържа чантата. Прекалено тежка е.

Разбира се, тя не е тежка. И двамата го знаем. Как може чанта, пълна с малко хляб, сирене и може би две ябълки да е тежка?

Няма значение. Тя ще ми подаде чантата без да каже и дума и ще тръгнем.

Моряци изгубени в морето

Един следобед, неподтикната от любопитство или скука, Елен влезе в една изоставена църква. Но след няколко минути забеляза, че е заключена от вътре.

Това се случи във Франция в Брьотан, а Елен бе момиче на четиринадесет години, което се прибираше от селското училище към къщи, където живееше временно с майка си. Защо спря и хвана дръжката на вратата и тя не знаеше. Бяха ѝ казвали много пъти, че църквата е здраво залостена, но днес тя се отвори лесно при докосването на вратата. Това беше странно, но не и страшно и тя влезе село с вдигната глава. Наскоро, след пристигането ѝ във Франция, разбра колко много предимства може да даде на човек правилната стойка, как може с леко изправяне на раменете и повдигане на брадичката да се превърне в човек с благородническа титла.

С майка си идваха от Канада и въпреки акцента ѝ на жител от Манитоба – който звучеше странно и смешно във френските очи, по-забавно даже от този на жителите на Квебек, както тя сама осъзнаваше – бе наблюдавана с завист и страхопочитание от момичетата в селското училище в Сен Ке. Това се дължеше и на факта, че идва от място като Уинипег, което момичетата намираха за екзотично.

– Уиинии-пегг – изговаряха те хихикайки се като натъртваха буквата „г“ накрая.

Майката на Елен обясняваше, че те говорят така, защото Сен Ке бе напълно затънтено място.

Това беше истина. Само две момичетата в класа ѝ бяха ходили до Париж, който бе само на пет часа разстояние с влака, изненадващо много от тях бяха стигали само до Рен. Момичетата се впечатляваха и от това, че майката на Елен беше поетеса, истинска поетеса, издала три книги.

– *Trois livres? Vraiment?*¹⁴ – те ококориха очи от изненада и спряха да се хият.

---

¹⁴ Три книги? Наистина ли? – Б. пр.

(– Това е характерно за французите – каза майка ми – те уважават писателите.)

Момичетата от училища „Жана Дарк“ питаха постоянно Елен, дали майка ѝ преуспява с поезията:

– *Ta mère, elle travailler bien?*¹⁵

Техните майки бяха омъжени за рибари и дребни търговци. Елен бе виждала някои от тях по селските улици – жени с дебели глезени, кръгли лица, облечени със стари вълнени палта и с пълни мрежести чанти с бакалски стоки.

Елен и майка ѝ не предвиждаха да прекарат цяла година в Сен Ке. Те бяха планирали да пътуват, да се носят като скитници по всички краища на страната. (Елен бе чувала много пъти в селското училище, че *Франция* има формата на шестоъгълник и този факт бе добил мистично значение.) Вместо да пътуват те бяха „залепнали“ – това бе изразът, който използваше майка ѝ за това тихо местенце на морския бряг и Елен бе записана в местното училище. Но за това майката ѝ изтъкваше много основателна причина:

– Единственият начин да почувстваш страната е да станеш част от нея.

Разбира се, Елен вече знаеше, а майка ѝ щеше също да открие скоро, че е невъзможно да станат част от общността. Навсякъде, където отидат до хлебарницата, до пощата, просто навсякъде, няколко крачки преди тях се носеше шушукане и клюкарстване, прикрито зад велите усмивки:

– А ето ги и канадките, идват.

Това изморяваше Елен, тя трябваше винаги да се успокоява и да си представя, как изглежда в очите на другите.

В Сен Ке се намираха много стари църкви, макар че най-голямата, от тринадесети век бе разрушена преди десет години. На нейно място сега се издигаше кафява тухлена сграда, която бе квадратна и грозна и приличаше на фабрика и за нещастие празна, за нещастие, според местния свещеник отец Доминик. Той бе млад мъж с набръчкана жълтеникава кожа и строги маниери, но бе единственият приятел на майка ѝ, толкова далеч в Сен Ке.

---

¹⁵ А майка ти, тя работи ли добре? – Б. пр.

– Уви – обясняваше той, галейки дългата си брада –, Бръотан представляваше преди най-религиозната част на Франция, а сега – и той правеше зигзагообразно движение с ръка, за да покаже светкавица – сега е лишен от религиозно влияние.

Изричаше това с високия си и самотен глас, така сякаш нямаше връщане назад.

– Църквата – резигнираше – загуби светкавично от телевизията, мотоциклетите и модернизма.

По-късно майката на Елен обясни, че не е точна така. Истината бе, че по време на Френската революция Бръотан се напълнил с празнословна сган от безбожници, която изтрънала статуите от църковните ниши, премахвала каменни парчета, основно глави или пръстите на вдигнатите ръце, от крайпътните паметници, осяели Кот дю Норд.

– *Quel dommage.*¹⁶ – казваше майката на Елен с иронична имитация на отец Доминик, нейния единствен приятел.

Особената църква, в която Елен остана заключена във вторник следобед бе една от онези малки осквернени църкви, обикновена, лишена от статуи, с големи врати с премахната резба, а прозорците ѝ бяха от матово опалесцентово стъкло. Официално църквата беше затворена. Знаеше, че е била затворена преди доста години.

Отец Доминик им разказа, че вече нямало свещеник, който да я поддържа и да служи в нея. Сега обаче всяка година на това място се провеждала литургия – и не друг, а той имал правото да служи тук – а тази литургия се провеждала в един и същ пролетен ден, въведена от благочестиви моряци, които се изгубили в морето. На специалната неделя в началото на април вратите ще се отворят и хората ще влязат с големи китки пролетни цветя, а след това ще има процесия от скалите, та чак долу до плажа.

Когато майката на Елен чу за този празник от отец Доминик, погледът и се смекчи от чувства и тя сметна, че има причина да плати налог за изгубен моряк – нещо, което не бе така, само поради факта, че идваше от Уинипег.

---

¹⁶ Какво нещастие – Б. пр.

- Това ще си заслужава да се види. – каза тя на Елен и вписа името на фестивала в тефтерчето си. В този момент, виждайки, как майката вписва всеки детайл за празненството и представяйки си яркият жълт цвят на слънцето на този празничен ден, Елен осъзна, че тук ще прекарат цялата година, защото скитането им през десет дни, което тя обичаше, не можеше да се опише.

Старата църква се намираше извън селото на същата улица, на която намериха къща под наем, на „Рю дьо шиенс“¹⁷.

- Ние се настанихме в евтина кирпичена къща на „Дог Стрийт“.

Майката на Елен написа това в бодро писмо на един приятел вкъщи, макар че този адрес не звучеше изискано, той вдъхваше непоколебимо надмощие над трудностите, които предлагаше малката кирпичената къща. Тя бе разположена на място, заобиколено от мокри храсти, а когато капките дъжд падаха от ъглите на стръмния покрив се образуваше блато. Хазяинът – намръщен и тих вдовец с три зъба в устата, живееше на партера, а настоящите му наематели – тихи и за кратък период – се разхождаха на пръсти с чехли за баня из къщата, из *неговата* къща и говореха с тихи и тържествени гласове, сякаш не бяха майка и дъщеря, а две по-възрастни сестри. Въпреки ментовият си освежител, който Елен бе купила и сложила на стената, банята миришеше, а кухнята бе влажна и липсваше шкаф. Двата стола в столовата бяха тапицирани със стар, блажен и орфан плат. Сутрин майка ѝ правеше кафе, занасяше го до някой от отвратителните столове и седаше над тетрадките си. Тя прекарваше там времето си, леко надигната, взираща се в морето. Елен осъзнаваше сама, че писането на поеми не ставаше от само себе си.

Благодарение на добър късмет канадското правителство реши да награти с известна сума пари майка ѝ, така че тя да замине за Франция при условие, че пише поезия. Отдавна мечтаеше за това – и го обясни надълго и нашироко в молбата си – мечтаеше да докосне почвата, където се бяха вплели фамилните корени. (Но тези корени, както признаваше на Елен по време на един от шепнещите им разговори, били много по-дълбоко закопани, отколкото предполагала. Предшествениците ѝ пристигнали преди много години в Канада, но преди това били в Квебек и после се

---

¹⁷ Улицата на кучетата. – Б.пр.

отправили към Манитоба.) Тя не беше сигурна точно от кой край идват, смятало се като цяло, че идвали от Брьотан или Нормандия. Сега тя бе тук и дишаше френски въздух, ядеше френски хляб, пиеше горчиво черно кафе и предприемаше разходки по мокрите пътеки край брега през уикенда, но каква бе всъщност ползата от това? Какво бе очаквала? Може би да съживи и прегърне т. нар. корени?

Според Елен майка ѝ притежаваше детински представи за магията на различните места. Нива с овес си беше нива с овес. Къпините, които намираха край брега имаха същите перфектни плодове, както тези вкъщи. Майка ѝ имаше способността да прави повече от нещата, да им придава допълнителен смисъл, неща, които не съществуваха там, а очите ѝ се навлажняваха от неудобство, докато говореше за тези по-дълбоки значения. Детински беше подходът, по който тя говореше за *основата* на човешкото познание. Каква беше тази основа, когато влачеше стоките от бакалницата към вкъщи, когато се опитваше да стопли студената каменна къща, когато слизаше по тъмната пътека сутрин към училище, където другите момичета я чакаха, възхищавайки се на хубавия ѝ вълнен пуловер и интересувайки се, какво прави майка ѝ, поетесата.

Наскоро майката на Елен, сякаш, за да запълни липсата на стихотворения, се бе захванала да изучава с трескаво усърдие част от местната култура, като съдеше за нея по ръководствата на Мишелин, които съхраняваше в тетрадки – не същите тетрадки, в които пишеше стихотворенията, но такива светло зелени със спирала и квадратчета (предназначени за ученици в началните класове), които купуваше от тамошната „Мезон дьо ла прес“. В една от тези тетрадки бе записала:

Съществуват две легенди около създаването на Сен Ке, които съдържат подобни елементи, но представят различни гледни точки. В „добрата“ история се разказва, че през четиринадесети век светец на име Сен Ке пристигнал с каменна лодка, за да разпространи Християнството по дивото брьотанско крайбрежие. Една птица прелетяла над главата му, за да извести за предстоящото му пристигане, а жените (защо тъкмо жени?) изтичали радостни на брега, за да го поздравят с големи китки цветя и завикали „Сен Ке, Сен Ке“ и така с виковете си насочили към безопасно място лодката.

Във втората „лошата“ история прелетяла същата птица, за да съобщи за появата на чужденец в каменна лодка. Жените в селото (отново жени!) били мнителни и враждебни и изтичали на острова със сурови дръжки от прещип, запалили ги гневно като през цялото време крещели: „ке, ке“, което на келтски значело „махай се, махай се“.

Майката на Елен я попитала веднъж, коя история предпочита, но преди Елен да отговори, тя сама ѝ отвърнала:

– Мисля, че втората трябва да е истинска – после определила – Не истинска точно, разбира се, не в буквалния смисъл, но съдържа искрица истина.

– Защо? – попита Елен.

Тя погледна светлия лъч, който премина по лицето на майка ѝ и се почувства длъжна да го задържи.

– Защо не пък първата история?

– Важна е гледната точка – обясни майка ѝ –, просто зависи къде съм сега. В живота си, имам предвид. Мога да вярвам в сигурни неща и в нищо друго.

Заради начина, по който присви очи, Елен разбираше, че майка ѝ говори за Роджър, мъжът от Уинипег, в който бе влюбена. Тя се бе влюбвала доста пъти и преди. Любов, или нещо друго, което се случваше с нея.

Но нещо се случи на Елен. Тя бе заключена в църква и размишляваше, на какъв принцип се избираха героите в историите. Тази мисъл ѝ носеше леки вълни от щастие. И освен това я избиваше горещина от чувството на вина. Не трябваше да влиза, вратата не трябваше да е отключена и тя не трябваше да стои тук – но уви тя беше тук. А какво можеше да стори – нищо. Чувството на безсилие я успокои и постепенно ѝ подежда приспивно. В тъмнината потърси място да седне. Но нямаше нищо, никакви църковни пейки, столове, само каменния под.

Тя отново напъна вратата. Дръжката бе голяма, изработена от тъмен метал и изпълни ръката ѝ. Остави училищната си раница на пода и се опита да натисне дръжката надолу и да бутне вратата едновременно, опирайки рамото си на дървото. След това бутна вратата към себе си, хлопна я внезапно и отново я бутна навън.

- Отвори се – извика тя силно и чу частично ехо, което полетя към купола. Изненадващо то съдържаше почти триумфален тон.
- Аз съм на четиринадесет години и съм заключена в църква.

Тези думи се изплъзнаха от устните ѝ като текст, който искаше да прочете високо. Тих звук обгради собственият ѝ извор на хладнокръвие и това беше факт. Ни повече и ни по малко от това не се случи.

Може би имаше друга врата. Елен започна да се оглежда. Прозорците, високо разположени по продължение на църквата пропускаха през извитите арки премрежена светлина, но светлината угасваше бързо. Беше почти пет часа и тя знаеше, че скоро ще се стъмни, след половин час. Майка ѝ ще я очаква вкъщи, а кухнята вече е осветена и нещо се готви за вечеря.

Горе високо над главата ѝ имаше плътно сиво стълкновение на тъмни греди и каменни арки, а арките бяха поставени по такъв начин, че се образуваха криви сенки, всяка от тях с формата на четвъртито парче от кръг. Елен бе рисувала множество криви с помощта на молив и компас под ръководството на сестра Сти. Адолф, от селското училище, бе награден със широка изискана усмивка и с високото измърморване на сестра Сти:

- *Très, très bon!*¹⁸

Адолф ѝ даде още моливи, показва ѝ всеки благосклонно, благосклонност, която вместо да събуди завист у момичетата, предизвика одобрението им. Елен беше чужденка и заслужаваше привилегии. Не беше справедливо.

Според Елен трябваше да има причина църквата да е отворена. Може би имаше някой майстор или самият отец Доминик проверяваше дали църквата е невредима и непокътната през дългия си сън между фестивалите.

- Ехо – извика тя. – *Bonjour*¹⁹! Има ли някой тук?

Тя се ослуша, като обви палтото си още по близо до тялото и зачака отговор.

Докато чакаше си представи два варианта на своята смърт. Щяха да я открият през пролетта, когато отворят вратите за фестивала. Тълпите нахлуващи с китка в ръка, щяха да намерят останките ѝ – малък скелет, неблагоуханен, оформен

---

¹⁸ Много, много добре! – Б. пр.

¹⁹ Добър ден! – Б. пр.

на пода като купчина струпани съчки, а до нея училищната чанта с учебниците моливите и тетрадките, които ще осигурят необходимата идентификация.

Можеха да се случат и някои чудеса на трансценденцията. Това все пак беше църква и то заобиколена от море. Бе възможно да се издигне високо и да се озове на дълъг бряг с морска трева в косите; кожата ѝ щеше да е избледняла и толкова запазена, че да проблясва с блясъка на някакъв вид раковина, а устните, плътно покрити със сол, щяха да внушават скромна проява на набожност. (Заедно с майка си бяха посетили през десет дневната си обиколка гробницата на имбецилния, беден обезумял мъж, който живял като отшелник през четиринадесети век. След смъртта и погребението му, се мълвяло, че един селянин забелязал златна лилия на гроба му и когато изкопали тялото, открили, че луковицата на цветето излизала от гърлото му – свидетелство за истинските му качества и укор към тези, които го игнорирали приживе.)

Елен смяташе, че майка ѝ ще обвинява себе си, а не Франция. По-късно щеше да казва винаги:

- Едно нещо трябва да се каже за Франция и то е, че кафето им е благоуханно – или –, в крайна сметка французите не са чак толкова сантиментални на тема животни – или – може да се каже следното за Франция, стоките са скъпи, но пък качеството е високо.

Явно майки ѝ бе принудена да оправдае това място, където се установи, за да не ѝ бъде самотно, неуютно, злочестно.

Всичко бе грешка, а сега майка ѝ желае, макар и да не го казва гласно, да се върне вкъщи при Роджър.

- Приятел от мъжки пол. – така наричаше тя Роджър като специално наблягаше на тази фраза, сякаш бе стара шега с малко останала енергия в нея.

Роджър я обичаше и искаше да се ожени за нея. Познаваха се от две години. Първата му жена го бе напуснала.

- Той е много огорчен – казваше майката на Елен – а за някои като Роджър това може да е голям удар, огромно смирение.

Той бе главен готвач в Конгресния център в търговската част на Уинипег. Когато бил млад, го наели в Риц Карлтън ²⁰, където се научил да приготвя сосове, сладкиши и салати. Научил се да прави скулптори от масло или сланина или лед или захар и още – а за него това бе ревностно чиракуване – показваше на Елен как да сгъва салфетки по двадесет класически начина. Дали искаше демонстрация. Кажеше ли да, презирайки себе си, Роджър се изпълваше мигновено с благодарност, но той си спомняше само тринадесет от двадесетте начина. Сега в Конгресния център той самият не готвеше, а ръководеше кухнята от малкия си офис, където прекарваше времето си в отговаряне на телефонни обаждания и следене на поръчаните стоки от бакалията.

В събота вечерта идваше в апартамента в Сен Витал, където приготвяше на Елен и майка ѝ в малката кухня телешко с крем или кюфтета или риба на пара, млада щука с бели гъби и парченца зелен лук.

– Каж ми, какво ти харесва най-много – казваше той на Елен –, и следващата седмица ще го изпробвам за теб.

Разбира се, той често оставаше за през нощта. Бе учудващо подреден, никога не оставяше повече от четка за зъби в банята. В неделя сутрин им приготвяше варени яйца на очи върху препечена филия – или патки в гнезда. Както до наричаше. Той правеше трик с яйцата, като го повдигаше от къкрещата вода с шпатула и ги подхвърляше леко върху чиста памучна кърпа, подсушаваше ги и след това ги намазваше върху триъгълна препечена филийка – и всичко като оставяше жълтъка цял. Бе научил това като млад в „Риц Карлтън“.

– Неприемливо е – обясняваше той –, да сервираш мокро яйце.

Роджър извършваше това много бързо и внимателно, като се движеше като герой в увеличен на скорост филм. Първият път, когато го приготви за Елен – тогава беше на дванадесет – тя плесна с ръце, а сега това вече се бе превърнало в церемония, една от многото, която разбъркваше домакинството.

– Ела тук, малко пате! – викаше той, изваждайки шпатулата. – Обърни се само като добро малко пате за Елен.

---

²⁰ Американска хотелска верига. – Б. пр.

Когато чуеше това, за Елен бе трудно да погледне към майка си, която се смееше високо на това рекламаджийство, с широко отворена и изкривена уста.

По-късно, след като Роджър си замина, няколко минути бяха изпълнени с нежни въпроси помежду им. Майката не Елен, докато седеше на меките възглавници, говореше бавно, несигурно, като изглежда изцяло взимаше предвид деликатния и темпераментен баланс на момичетата в ранното им съзряване. За разкола в къщата тя каза извинявайки се следното:

– Това е само временно. – и добави с очи – Не го бях планирала така.

(– Шишшшт – казваше тя на Роджър, когато ставаше прекалено забавен и искаше да разкаже някоя друга шега или история около чиракуването си.)

– Как намираш Роджър? – попита я майка ѝ.

А после вместо да изчака отговор, майка ѝ започна да говори за бившата съпруга на Роджър, колко е била порочна и как го е оставила заради друг мъж.

– Надявам се, че не ви смущавам – казваше Роджър, ако идваше по средата на седмицата.

Той носеше винаги подаръци, не само храна, но и бижута, един път донесе будилник, друг път палто за майка ми и копринена блуза за мен.

(–Не знам какво харесват момичетата – каза той смутено в случая. – Мога и да я върна обратно.)

Това вцепени Елен. Тя не можеше да му отговори и думичка, а мълчанието ѝ предизвика силен срам. Каква бе причината? Причината бе, че я чакаха. Чакаха я да промени мнението си, точно както момичетата я чакаха в училищния двор да се покаже от тъмното утро с техните *cartables*²¹ и обикновени блузи и да привнесе малко невероятно материя на циментения училищен двор.

– Разкажи ни малко за Уиинии-пегг. Разкажи ни за снега.

Ставаше все по-студено в църквата, но всички църкви, които посетиха през септември бяха студени. Елен и майка ѝ носеха жилетки.

– Никога не можеш да познаеш времето тук – възмути се учудена майка ѝ.

Това бе точка в ущърб на Франция и в полза на Манитоба, където в крайна сметка човек знаеше, какво да очаква.

---

²¹ Папка за училище. – Б. пр.

Скоро щеше да се стъмни. Нежната лунна светлина се притискаше като целувка по пода, макар че самите стени бяха тъмни и неразличими. Елен протегна ръка и опипа грубата повърхност. Това беше – и започна да си представя – това бе църква от четиринадесети век; двадесет века минус четиринадесет това прави шест; значи църквата беше на шестстотин години, стените бяха разположени от страната на т. нар. „Рю де шиенс“ в селцето Сен Ке, скрито сред шестоъгълника, който образуваше Франция. А и тялото ѝ нямаше да бъде открито преди пролетта.

– О Пресвета Дева Марийо – каза тя на себе си и прокара ръка през косата си. Пресвета Дева Марийо.

Тя опита отново да отвори вратата. Сложи ухо на дървото, за да установи, дали може да чуе някакъв шум от вътрешната част. Чуваше се само плътния звук от удряща се метална част в дърво и накъсаният сблъсък на движещи се части. Тя бе на път да загине. Загивам. На четиринадесет. Обзе я мисълта, че майка ѝ нямаше да превъзмогне това. Тя ще се прибере вкъщи и да каже на Роджър, че не може да се омъжи за него. Нямаше да пише вече стихотворения за природни пейзажи, които бяха „челюст прочистена от вятъра“ или за „блестящата луна, закачена като брошка на запад“. Тя ще потъне в *основата* и устата ѝ ще провисне – не беше планирала така нещата. А чия грешка бе това?

Сега църквата беше напълно тъмна, но в далечината олтарът блестеше мъгляво. За Елен бе чудо, че любопитството ѝ бе привлечено в тази слаба светлина. Какво представляваше това? Нямаше нито злато, нито орнаменти, само дървена преграда, която бе излъскана и протрита от употреба, а последната бледа светлина падаше върху гладката повърхност като върху басейн с лятна вода.

– О Пресвета Дева Марийо – въздъхна тя, мислейки си за сестра Сти. Адолф, нейният малък тийнейджър.

Тя прокара ръка по края му. Имаше нещо на края. Свещи за олтара. Светлината бе недостатъчна, но тя ги напипа в тъмното – разклонен свещник, издигащ се към центъра. Тя преброи високите свещи с пръстите си. Те бяха подредени като на малки стъпала, една, две, три, четири, пет, шест и след това отново надолу от другата страна.

Може би имаше и кибритени клечки, помисли си тя и опипа основата на свещника. След това си спомни, че има няколко в ученическата си чанта. Майка ѝ я бе помолила да мине през *tobagie*²² за цигари и кибрит. (В Сен Витал бе забранена продажбата на цигари на малолетни, но тук във Франция не им мигаше и окото; точка за Франция.)

Опипа пътя към чантата затършува за кибритени клечки и след това се върна опипвайки стената обратно. Успя да запали всичките свещи, само с три клечки, докато ги броеше затаила дъх. Спокойствието на пламъците ѝ се струваше като нейна творба, чувството на добродетелност я изпълни с нелепа сила. Тя си помисли как никога повече няма да е в състояние да прояви значителна добродетелност.

Бе изненадващо, колко много светлина излъчваха дванадесет свещички. Каменната църква се смали сред светлината, сякаш това не беше църква, а оживено място за срещи, където всеки момент хората щяха да разтворят рязко вратите и да я извикат по име.

И разбира се, това щеше да се случи, въобразяваше си тя. Осветената църква щеше да привлече вниманието на някого. Нощта бе черна, а дъждът падаше силно върху покрива, но въпреки това все някой – и то скоро – щеше да мине и да съзре светлината от църквата. Щеше да последва разследване веднага. Щяха да извикат веднага отец Доминик.

Това щеше да отнеме няколко минути; той трябваше да намери галошите си, чадъра си, а и естествено ключът за църквата. След това щеше да последва смесено смущение от прегръдки и мъмрене. Как можа? Защо за бога? Благодаря ти милостиви Боже.

След това, щеше да измине известно време, докато влезе и се настани. Нямахте какво друго да стори; бе комично. Всичко, което трябваше да стори бе да топли ръцете си на топлината на дванадесетте свещи – колко красиви бяха те всъщност – и да чака да дойде помощ.

---

²² Магазин за продажба на тютюн. – Б.пр.